

ČR A SPOLEČNÁ EVROPSKÁ MĚNA PRACOVNÍ LIST

T A
Č R

Tento projekt je spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu ÉTA.

www.tacr.cz
Výzkum užitečný pro společnost.

KRÁTKÁ HISTORIE EURA

Debata o vytvoření společné evropské měny probíhaly mezi státy Evropských společenství od 70. let 20. století. Jejich ambice vedly k vytvoření tzv. ECU (Evropská měnová jednotka), předchůdce dnešního eura, které sloužilo jen pro zúčtování mezinárodních finančních operací a fyzicky se do rukou občanů nedostalo. Průlomem byla 90. léta, kdy se státy Evropské unie dohodly zavést společnou měnu a vzdát se svých národních měn. Euro se začalo používat v mezibankovním styku v roce 1999, fyzicky do peněženek se pak dostalo v lednu 2002. V tom okamžiku platilo eurem 12 evropských států včetně Řecka, které se přidalo na poslední chvíli. Dalších 7 zemí pak následovalo, a to včetně sousedního Slovenska v lednu 2009. Vznik eurozóny byl doprovázen založením nové instituce nadnárodního charakteru – Evropské centrální banky (ECB), která spravuje euro a řídí měnovou politiku Evropské unie. Základním principem ECB je její nezávislost při tvorbě měnové politiky, a to jak na institucích EU, tak na členských státech Unie. Národní banky států platících eurem existují i po vzniku eurozóny, ztratily však pravomoc formovat měnovou politiku, a staly se tak víceméně jen převodovou pákou ECB. Důvody pro nezávislost ECB jsou nasnadě – kdyby tomu tak nebylo, instituce EU či vlády členských států by mohly měnit úrokové sazby pro dosahování vlastních politických cílů, zatímco politicky nezávislá ECB jedná s cílem ochránit cenovou stabilitu v eurozóně.

Euro nahradilo národní měnu ve většině členských států EU. Obyvatelé některých států EU, které euro dosud nepřijaly (např. Češi, Maďaři apod.), se ke společné evropské měně staví skepticky. Je zajímavé, že drtivá většina obyvatel eurozóny společnou měnu podporuje – z dotazování v roce 2021 vyplývá, že se jedná až o 79 % obyvatel eurozóny. Kdo by pak čekal, že jednu z největších podpor euru mezi evropskými národy vyjadřují Řekové (81 % v roce 2021), a to přesto, že si země po roce 2008 prošla ekonomickou krizí a silně kritizovala drastická úsporná opatření navrhovaná ostatními státy eurozóny.

Úkol. Zatímco eurobankovky mají stejnou vizuální podobu bez národní specifikace, mince se liší. Lícová strana je vždy stejná, motiv na rubu mince je rozdílný v závislosti na zemi, kde byla vydána. Pokuste se přiřadit následující rubové strany euromincí k „zemím původu“.

Rakousko; Německo; Itálie; Slovensko; Francie

SEKCE A – DEBATA O PŘIJETÍ EURA V ČR

1. Měla by ČR přijmout EURO?

Euro od svého vzniku prošlo překotným vývojem, do kterého zasáhla finanční krize po roce 2008 a s ní související zadluženost států jižní Evropy, především často zmiňovaného Řecka. Zatímco pro jedny je euro jedním z nejúspěšnějších projektů evropské integrace, pro druhé se jedná o projekt riskantní od samotného počátku, který může ohrozit budoucnost evropské integrace.

Závazek přijmout euro učinila Česká republika podpisem přístupové smlouvy k EU, kterou schválili i velkou většinou čeští občané v referendu (více než 77 % hlasujících bylo pro) konaném v červnu 2003. Jakkoliv je tento závazek stále platný, debata o přijetí společné evropské měny již téměř dvě desetiletí nevykazuje téměř žádný posun. Stagnující debatě příliš nenasvědčují ani zavádějící výroky některých politiků, kteří občanům slibují uspořádání referenda o zavedení eura. Uspořádání plebiscitu je totiž právně nesmyslné, neboť jakýkoliv jeho výsledek by neměl vliv na povinnost ČR euro přijmout. Jediným manévrovacím prostorem pro Čechy je tak datum, ke kterému společnou evropskou měnu přijmout. Tento okamžik se odvíjí především od splnění několika kritérií, které si eurozóna pro vstup nového člena stanovuje (tzv. Konvergenční kritéria – viz sekce C), ale také do značné míry od vůle politiků tato kritéria naplňovat.

a) Na základě přečteného textu rozhodněte, zda platí následující tvrzení:

 Česká republika může přijmout euro pouze poté, co to občané schválí v referendu. ANO NE

2. Argumenty pro a proti přijetí eura v České republice

a) Přečtete si dva úryvky z volebních programů stran kandidujících ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2021. První z nich je z programu strany Svoboda a přímá demokracie, druhý je z programu volební koalice Piráti a Starostové. Do přiložené tabulky vypište použité argumenty PRO A PROTI zavedení eura.

Jsme proti přijetí eura, tedy vstupu do eurozóny, a považujeme za naprosto nepřijatelné, aby podobná rozhodnutí byla učiněna bez referenda. Samostatná měna je jedním ze symbolů státu. Naši měnu považujeme za základní ekonomický nástroj pro zachování naší ekonomické suverenity. Odmítáme platit euro dluhy za krachující státy eurozóny jako je například Řecko. (SPD, 2021)

Stabilizace kurzu koruny vůči euru ušetří desítky miliard korun na obsluze státního dluhu a nákladech spojených s pohybem kurzu. Připravíme Česko na vstup do eurozóny, aby to bylo výhodné. Zahájíme osvětu a veřejnou diskusi s cílem informovaného rozhodnutí po roce 2025. Zajistíme vstup Česka do ERM II, což stabilizuje korunu vůči euru. Upravíme zákony především z formálního pohledu v Česku tak, aby byla splněna kritéria pro vstup do ERM II (Evropský mechanismus směnných kurzů). Exportní ekonomika Česka je už dnes silně provázaná s eurozónou. Řada transakcí – včetně vnitrostátních – již probíhá ve společné evropské měně. Umožníme proto firmám, aby mohly vést účetnictví a daňové evidence v eurech, projeví-li o to zájem. (Piráti a Starostové, 2021)

Hlavní argumenty z výše uvedených programů politických stran

- Samostatná měna je symbolem státu
- Řada transakcí v ČR již dnes probíhá v evropské měně
- Národní měna je garantem ekonomické suverenity
- Zafixování kurzu koruny vůči euru sníží transakční náklady pro stát i podnikatele
- Česká ekonomika je silně exportní a je provázaná obchodně s eurozónou
- Přijmout euro znamená platit dluhy za krachující státy

Argumenty PRO zavedení eura	Argumenty PROTI zavedení eura

- b) Ve výše uvedených úryvcích z volebních programů českých stran zazněly některé klíčové argumenty pro a proti přijetí eura v Česku. Nejedná se však ani zdaleka o vyčerpávající seznam argumentů. Naopak. Česká debata o přijetí eura je zkratkovitá a široká veřejnost se často nedostane k širší paletě argumentů pro a proti euru.

Pokuste se v dostupných zdrojích najít další argumenty pro a proti přijetí společné evropské měny, které tu ještě nezazněly. Svoje odpovědi si následně ověřte v textu v sekci B.

Nápověda: Kde tyto argumenty najít? Podívejte se třeba na weby zavedenieura.cz či euroskop.cz.

Další argumenty PRO zavedení eura	Další argumenty PROTI zavedení eura

SEKCE B – EURO JAKO KLÍČOVÝ PROJEKT EVROPSKÉ INTEGRACE: SILNÉ A SLABÉ STRÁNKY

1. Euro je silný ekonomický, ale i politický projekt

- a) Najděte v následujícím textu 5 „vetřelců“, tedy slov, která sem nepatří. Následně vyberte z následujících slov 5 takových, která je vhodněji nahradí:

geologickým; hudebním; impregnace; integrace; inženýři; politickým; posílení; státníci; transakční

Euro často bývá občany EU vnímáno pro svoji nespornou ekonomickou výhodu – výrazně šetří důchodové náklady. Firmy nemusejí při obchodování neustále směňovat peníze z jedné národní měny do druhé, občané mohou volně cestovat napříč Evropou, aniž by museli mít hned několik peněženek s různými měnami. Eurozóna je v kontextu evropské urbanizace celkově vzato obrovský krok vpřed s řadou výzev. Z pohledu zastánců silné evropské integrace je euro završením integračních snah trvajících mnoho desetiletí. EU v roce 1999 dosáhla vytvořením eurozóny něčeho, o čem snili evropští skeptici od 70. let 20. století. Euro je z tohoto úhlu pohledu zároveň tmelem, který podporuje jednotu Evropské unie. Státy, které euro přijaly, se rozhodly výrazně posílit stávající spolupráci a de facto vzaly na vědomí i skutečnost, že toto oslabení vzájemných vazeb je definitivní. Eurozónu je totiž teoreticky možné opustit, prakticky je to však víceméně nemyslitelné (finančně by to mělo na vystupující zemi značné dopady). Vznik společné evropské měny není jen ekonomickým, ale především též zábavním projektem, který výrazně prohlubuje evropskou integraci.

	1	2	3	4	5
Nevhodné slovo					
Vhodné slovo					

2. Příliš ambiciózní projekt? Počátky eura předběhly ekonomickou realitu

Podle některých skeptických názorů politická přání usilující o prohloubení integrace předběhla ekonomickou realitu. Jedna z kritických diskuzí se týká nepřipravenosti některých zemí koncem 90. let 20. století na přijetí eura.

- a) Seznamte se s problémy uvnitř eurozóny – přečtěte text a doplňte chybějící klíčová slova:

Achillovou patou; eurozóny; Francie; kritéria; maastrichtská; Pakt stability a růstu; půjčkách; Řecko; sankce

Otcové eura dobře promysleli, na základě kterých budou posuzovat připravenost zemí na vstup do eurozóny (tzv. či konvergenční kritéria – viz sekce C). Zanedbali však zjevně funkční dohled nad plněním těchto kritérií. tak například falšovalo některé ekonomické údaje, aby kritéria pro přijetí eura splňovalo. Právě faktická nepřipravenost Řecka na vstup do se pak následně projevila o několik let později a řecká ekonomika na pokraji bankrotu ohrožovala stabilitu celého eura a byla závislá na ostatních států. Eurozóna však čelila i dalším problémům s rozpočtovou disciplínou. Od počátku totiž panovala obava, že pokud se některý ze států eurozóny příliš zadluží, omezí tím schopnost splácet svoje dluhy, bude požadovat pomoc po ostatních státech a riziko bankrotu daného státu navíc může vzbudit na mezinárodních trzích nedůvěru vůči eurozóně jako takové. Tzv., který zavazoval ty členské státy, které již euro přijaly (nikoliv státy, které o euro usilují – viz sekce C týkající se konvergenčních kritérií), dodržovat rozpočtovou disciplínu (max. 60 % veřejného dluhu vůči HDP a max. 3% schodek státního rozpočtu), byl však hned po vzniku eurozóny porušen. Německo a několik let po sobě překračovaly maximální tolerovanou míru rozpočtového deficitu, aniž by na ně byly uvaleny Uvedené příklady ukazují, že eurozóny byla od počátku nedostatečná rozpočtová disciplína členských států.

3. Eurozóna jako neoptimální měnová oblast

a) Vyberte správné tvrzení (k ověření odpovědi využijte následující text).

Od samotného počátku upozorňují někteří kritici eura na skutečnost, že eurozóna není tzv. optimální měnovou oblastí. Jinými slovy jde o to, že eurozóna není jedinou propojenou ekonomikou, ale souborem jednotlivých ekonomik členských států, které spolupracují jen omezeně, mají odlišné národní zájmy a částečně odlišné pohledy na řešení hospodářských krizí. Zasáhne-li část optimální měnové oblasti (například jeden členský stát eurozóny) používající jednotnou měnu finanční šok, předpokládá se, že ostatní automaticky přijdou na pomoc a do postižené oblasti napumpují peníze. Pro snadnější porozumění může sloužit následující příklad: Pokud byla v minulosti část České republiky postižena úpadkem průmyslu (Mostecko, Ostravsko), stát automaticky nasměroval finanční toky právě do těchto oblastí, aby vzniklý šok alespoň částečně neutralizoval. To se však v eurozóně neděje, resp. podobné vyrovnávací mechanismy fungují jen velmi omezeně a nedokonale (např. skrz kohezní politiku a strukturální fondy). Jedním z hlavních důvodů je odpor k fiskální unii ze strany bohatších členských států, které se obávají toho, že by musely své bohatství sdílet s méně prosperujícími státy. Právo EU proto obsahuje nástroj nazývaný též „no bail-out“ zakazující institucím EU a členským státům ručit za dluhy členského státu (viz slovník na konci pracovního listu). Právě tento zákaz, jakkoliv často různými cestami obcházený, představuje podle některých zastánců eura problém. Členské státy jinými slovy chtěly na počátku tisíciletí vznik společné měny, nebyly však ochotny vzdát se části suverenity. Silný politický projekt tak má některé ekonomické nedostatky, které mohou v případě krizí narušovat jeho stabilitu. Optimální měnová oblast vyžaduje, aby v případě krize přišly bohatší státy a pomohly těm chudším, takový krok je však velmi citlivý a politicky těžko prosaditelný.

- A. V případě finanční krize v rámci jednoho státu musí ostatní členské státy eurozóny danému státu automaticky poskytnout finanční pomoc, přičemž nemohou vyloučit své vlastní finanční potíže, případně riziko vlastního krachu.
- B. V případě finanční krize v rámci jednoho státu mohou ostatní členské státy eurozóny poskytnout finanční pomoc, nesmí však ručit za dluhy členského státu.
- C. Eurozóna není optimální měnovou oblastí, a proto evropské instituce ručí za dluhy krizí zasaženého státu.

4. Krize vždy neubírá, někdy i posiluje

I přes veškeré výše uvedené nedostatky je nutné vyzdvihnout schopnost eurozóny vypořádat se s krizemi. Mnohdy skepticky nahlížený projekt společné měny dokázal přestát finanční krizi spojenou především s hospodářským úpadkem států jižní Evropy, faktický bankrot jedné z členských zemí (Řecka) i některé následné tlaky na světových trzích. Eurozóna byla schopná přes závažné počáteční nedostatky v oblasti nedokonalých pravidel fiskální disciplíny tyto mezery postupně dohánět a průběžně zavádět nové nástroje, které mají znemožnit jednotlivým státům opakovat minulé excesy. Krize zároveň vedly k vědomí napříč státy eurozóny, že jistá míra vzájemné solidarity v časech krize je nevyhnutelná (jakkoliv nepopulární mezi občany). Státy eurozóny např. vytvořily tzv. Evropský stabilizační mechanismus (jinak též euroval), nástroj, skrze který obdrží státy nacházející se ve vážných rozpočtových problémech půjčku od ostatních členských států. Takovou půjčku v minulosti získalo např. právě Řecko, které stálo na pokraji bankrotu. Její poskytnutí bylo vždy podmíněno uskutečněním řady fiskálních reforem, aby se zabránilo opakování krize do budoucna.

- a) Eurozóna je klubem sdružujícím státy s velmi odlišným ekonomickým výkonem. Identifikujte 3 státy eurozóny s nejvyšším HDP na osobu a 3 státy s nejnižším HDP na osobu.

Nápověda: Kde tyto údaje najít? Zkuste zadat do vyhledávače „Eurostat Real GDP per capita“, případně můžete využít i překladače Google.

Státy s nejvyšším HDP/obyv.	Státy s nejnižším HDP/obyv.
1.	1.
2.	2.
3.	3.

- b) Mezi státy eurozóny panují významné rozdíly ve výši jejich veřejného dluhu (měřeno vzhledem k HDP). Pandemie COVID-19 vedla k propadu jednotlivých ekonomik a ke zrychlenému zadlužování, některé rozdíly se tak ještě navýšily. Na základě údajů Eurostatu doplňte data veřejného zadlužení států eurozóny za rok 2020. Následně diskutujte dopady covidové krize na celkové zadlužení vybraných států eurozóny.

Nápověda: Zkuste zadat do vyhledávače „Eurostat General government gross debt“, případně můžete využít i překladače Google.

Země	Veřejný dluh 2019 (% HDP)	Veřejný dluh 2020 (% HDP)
Řecko	180,5	
Itálie	134,3	
Portugalsko	116,6	
Belgie	97,7	
Francie	97,6	
Malta	40,7	
Lotyšsko	36,7	
Litva	35,9	
Lucembursko	22,3	
Estonsko	8,6	

SEKCE C – JAKÁ KRITÉRIA MUSÍ SPLNIT ZEMĚ, KTERÁ CHCE PŘIJMOUT EURO? (TZV. KONVERGENČNÍ KRITÉRIA)

1. Konvergenční (Maastrichtská) kritéria

Jak bylo naznačeno výše, přijetí eura nezávisí jen na prostém rozhodnutí členského státu EU. V cestě stojí též naplnění tzv. konvergenčních kritérií, která svědčí o ekonomické připravenosti dané země přijmout společnou evropskou měnu. Splnění těchto kritérií a celková připravenost státu na vstup do eurozóny je zcela zásadní. Dobrý stav ekonomiky země je totiž příslibem bezproblémového přechodu z národní měny na evropskou. V opačném případě by země riskovala, že se její makroekonomické ukazatele (především celková zadluženost, schodek státního rozpočtu apod.) stanou nezvladatelným břemenem, kterého se nebudou moci zbavit (z důvodu nemožnosti vykonávat samostatnou měnovou politiku). Stát používající euro tak například nemůže znehodnotit vlastní měnu (tzv. devalvovat), aby snížil hodnotu vyváženého zboží a stal se více konkurenceschopným na mezinárodních trzích. Neexistence vlastní měny mu z tohoto úhlu pohledu omezuje manévrovací prostor, o to více pak musí dbát na rozpočtovou disciplínu, aby se do případných potíží vůbec nedostal.

Konvergenční kritéria však nejsou jen „bezpečnostní pojistkou“ pro stát samotný, ale stejně tak pro klub, do kterého vstupuje. Členské státy eurozóny se jistí, že nově vstupující stát bude dostatečně ekonomicky stabilní, nebude od ostatních neustále požadovat pomoc a nestane se pomyslnou „kouli u nohy“ stahující do případných problémů i ostatní státy platící eurem.

a) Doplňte následující číselné údaje týkající se konvergenčních kritérií do tabulky níže:

3; 1,5; 2; 2; 60

Nápověda: Jak to zjistit? Jedná se o kritéria často uváděná v běžně dostupných zdrojích. Stačí pár kliků v internetovém vyhledávači.

Kritérium udržitelnosti veřejných financí	Schodek veřejných financí může představovat max.% HDP. Kritérium je splněno i tehdy, pokud schodek veřejných financí setrvale klesá, nebo pokud je překročení stanovené hranice pouze výjimečné a dočasné.
	Poměr veřejného zadlužení k HDP nesmí překračovat%, ledaže by se tento poměr dostatečně rychle snižoval.
Kritérium cenové stability	Roční míra inflace dané země je max. o procentního bodu vyšší než průměrná míra inflace tří zemí s nejnižší inflací.
Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb	Dlouhodobá úroková sazba dané země je max. o procentní body vyšší než průměrná úroková sazba tří zemí s nejnižšími sazbami.
Kritérium kurzové stability	Země alespoň ... roky před vstupem do eurozóny vstoupí do mechanismu ERM II, čímž zafixuje kurz své národní měny vůči euru.

2. Jak naplňuje tato kritéria Česká republika v posledních letech?

- a) Na základě dostupných statistických informací vyhledejte, jak Česká republika naplňuje dvě klíčová konvergenční kritéria. V rámci své odpovědi nezohledňujte jen aktuální situaci, ale delší časové období. Pro zjednodušení se zabývejte jen dvěma nejčastěji uváděnými kritérii – ročním schodkem rozpočtu a celkovým veřejným dluhem. Své odpovědi vpisujte do následujícího přehledu:

Nápověda: I v tomto případě vycházejte z údajů Eurostatu. Pro roční schodek rozpočtu zadávejte klíčové slovo „general government deficit/surplus“, pro celkový veřejný dluh „general government gross debt“, případně můžete využít i překladače Google.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Roční schodek rozpočtu (% vůči HDP)	1,5		0,3				
Celkový veřejný dluh (% vůči HDP)		32,1		37,7			

- b) Jak je ČR připravena na přijetí eura? Jak se vyvíjejí hlavní sledovaná kritéria?

SLOVNÍK

Bail-out – pojem, kterým se všeobecně označuje záchrana zvenčí před bankrotem. Konkrétně se může například jednat o finanční pomoc státu ohroženému bankrotem.

Fiskální – synonymum slova rozpočtový.

Fiskální unie – integrace rozpočtových politik členských států. V případě rozvinutých fiskálních unií, jakou jsou např. USA, činí federální rozpočet přes 30 % HDP, což federální vládě umožňuje efektivně provádět finanční transfery do oblastí, které je nejvíce potřebují. V případě EU činí centrální rozpočet asi 1 % HDP. O EU jako fiskální unii budeme moci hovořit v situaci, kdy (1) dojde ke sjednocení rozpočtových pravidel členských států a (2) „Brusel“ bude disponovat výrazně větším rozpočtem (měřeno v poměru k HDP EU).

Konvergence – jinak též sbíhání či sblížování. V EU tento pojem používáme v souvislosti s tzv. konvergenčními kritérii.

Konvergenční kritéria – též tzv. Maastrichtská kritéria – jedná se o soubor kritérií, které musí členský stát EU splnit, aby směl přijmout euro.

Optimální měnová oblast – teoretický koncept v ekonomii popisující situaci, kdy je pro státy výhodné vytvořit měnovou unii. Hlavním ekonomickým argumentem pro vstup je už zmíněná redukce transakčních nákladů. Hlavním argumentem proti je ztráta peněžní suverenity a s tím i schopnosti využít vlastní peněžní systém k překonání hospodářských potíží. Teorie optimální měnové oblasti přichází s řadou kritérií (flexibilita pracovní síly, otevřenost mezinárodnímu obchodu, struktura ekonomiky aj.), podle kterých je možné posoudit, zda je pro danou ekonomiku výhodné k měnové unii přistoupit.

Pakt stability a růstu – nástroj zavazující členské státy eurozóny dodržovat jistá rozpočtová pravidla, vše s cílem neohrožování stability eura. Konkrétně se státy zavázaly dodržovat pravidlo nepřekračování schodku veřejných financí nad 3 % HDP a veřejného dluhu nad 60 % HDP (kritérium je splněno i tehdy, pokud je veřejný dluh vyšší, ale postupně se snižuje).